

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet
Nummer 48, efterår 2021
© TOTEM og Ditte Avlund Hansen, 2021

Religionssociologi og religionspsykologi med metode

Fattigdom og Religion

Af stud. mag.
Ditte Avlund Hansen

Indhold

1. Indledning.....	3
2 Teorier om religion og økonomisk velstand	3
2.1 Karl Marx	3
2.2 Max Weber.....	4
2.3 Moderne studier.....	4
3. Sammenspillet mellem religionssociologi og -psykologi	5
4. Fattigdom som en krisesituation.....	5
4.1 Meaning Making – krisesituationer på individuelt niveau.....	6
4.2 The Security Axiom – krisesituationer på samfundsniveau.....	6
5. Data, mål og analytisk strategi	7
5.1 Den afhængige variable: Religiøsitet.....	7
Tabel 1: Religiøsitetsdimensioner	7
5.2 Den uafhængig variable: Samfundsøkonomi.....	8
5.3 Den anden uafhængig variable: Individuelindkomst.....	9
5.4 Analytisk strategi.....	9
6. Resultater.....	9
Tabel 2: Frekvensanalyse af Samfundsøkonomi	10
Tabel 3: Gammakorrelationer mellem religiøsitetsdimensioner og Samfundsøkonomi ...	10
6.1 Samfundsniveau.....	10
Tabel 4: krydstabulering af Samfundsøkonomi og Religiøsitet.....	11
Tabel 5: Gammakorrelation mellem Religiøsitet og Samfundsøkonomi	11
Tabel 6: Lande i lav Samfundsøkonomi og Religiøsitetsniveauer	12
Tabel 7: Lande i høj Samfundsøkonomi og Religiøsitetsniveauer	12
6.2 Individniveau	14
Tabel 8: krydstabulering af Individuelindkomst og Religiøsitet	14
Tabel 9: Gammakorrelation mellem Individuelindkomst og Religiøsitet	14
6.3 Bagvedliggende variable	14
Tabel 10: krydstabulering af religiøse trosretninger og religiøsitet.....	14
Tabel 11: krydstabulering af Geografiske regioner og Religiøsitet.....	15
7. Diskussion	16
7.1 Globale tendenser.....	16
7.2 Global eller lokal variable?	16
7.3 Den psykologiske dimension.....	17

<i>7.4 Religiøse trosretninger og geografi.....</i>	<i>18</i>
8. Konklusion.....	19
9. Litteraturliste	21
Bilag 1.....	23
Bilag 2.....	24

1. Indledning

Når mennesker befinder sig i krisesituationer, synes religiøsitet at blomstre. Flere religionssociologiske teorier og studier konstaterer, at der er en sammenhæng mellem økonomi og religiøsitet. Jeg er interesseret i at undersøge forholdet mellem religiøsitet, og den usikre krisesituation det er at leve i fattigdom og om en sammenhæng kan forklares psykologisk. Først vil jeg redegøre for sammenhængen mellem religion og økonomisk velstand vha. Karl Marx' og Max Webers sociologiske teorier. Ligeledes vil jeg bruge de religionspsykologiske teorier Meaning Making og The Security Axiom til at redegøre for, hvorfor fattigdom kan karakteriseres som en krisesituation, og hvilken betydning det har for religiøsitet. Dernæst vil jeg lave en kvantitativ undersøgelse af forholdet mellem menneskers økonomiske situation og deres religiøsitet på et globalt plan vha. data fra Verdensbanken og fra World Value Survey. Afslutningsvist vil jeg diskutere, hvordan teorien kan forklare mine resultater.

2. Teorier om religion og økonomisk velstand

Siden Karl Marx og Max Weber har det været umuligt at forstå det religiøse liv uden at udforske dets nære bånd til økonomiske og sociale realiteter. I deres teorier om sammenspillet mellem religion og økonomi fremhævede de begge religions rolle i den samfundspolitiske organisering, som regulerer de økonomiske forhold – de havde dog to meget forskellige forståelser af sammenspillet mellem de fænomener. Marx var overbevist om, at religion var et negativt psykologisk biprodukt skabt af mennesker i fattigdom, mens Weber så religion som en afgørende faktor for udvikling og vækst i samfundet.

2.1 Karl Marx

Marx var en af de første til at kæde religion sammen med menneskers økonomiske situation. Han var religionskritiker og tog udgangspunkt i det industrialiserede Tyskland, hvor han levede i midten af 1800tallet. Marx anså religion som en irrationel drift i mennesket, som havde en negativ indflydelse på økonomiske forhold. Ifølge ham var religion med til at fastholde den store socioøkonomiske ulighed, som det industrielle kapitalistiske samfund genererede mellem bourgeoisiet og proletariatet. Den private ejendomsret gjorde, at bourgeoisiet ejede alle produktionsmidlerne, og de sad dermed på al rigdommen og magten (Pals, 2006: 119). I modsætningen havde proletariatet kun deres arbejdskraft, hvilket bourgeoisiet udnyttede ved at tilbyde proletariatet en løn de

knap nok kunne overleve på (ibid 122). Ud af klassekampen bliver en menneskeskab religion erstatningen for det retfærdige samfund og retfærdiggør samfundets forhold både i bourgeoisiet og proletariatets øjne. Religion bliver, hvad Marx så berømt kaldte: "Opium for folket", da det lægger et slør over de virkelige forhold i samfundet og giver trøst (Hartnack & Sløk, 1964-71: 51-52). Samtidig fastholdes forventningen om et bedre liv i himlen proletariatet i deres elendighed (Pals, 2006: 129).

2.2 Max Weber

Weber så også tidligt en sammenhæng mellem de to fænomener. I hans værk *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* (1930) præsenterede han teorien om, at der er en sammenhæng mellem reformeret protestantisme og økonomisk kapitalisme i det moderne samfund i Vesteuropa (Weber, 1930: 209). Han mente, at protestantismens religiøse ideer og adfærd kan fremme bestemte handlinger og overbevisninger. Værdier som individuel tro og ansvar, den asketiske livsførelse og gudskaldet var med til at bane vejen for kapitalismens indstilling til arbejde og økonomisk fremgang (lex.dk). Reformert protestantisme ser ikke verdslig velstand som et udtryk for selvforkælelse men i stedet som et tegn på, at du klarer dig godt i det sekulære kald og dermed er udvalgt af gud. Ønsket om at bevise dette skaber konkurrence imellem de forskellige sekter. Konkurrencen bliver overført til forretningslivet, hvor pengene investeres, og det fører til fremdrift og udvikling i samfundet (Weber, 1930: 216).

2.3 Moderne studier

Marx og Webers religionsteorier har været med til at bane vejen til moderne studier af religion og økonomi. Sekulariseringsteorien har i årtier været den førende teori om sammenspillet mellem religion og velstand. Marx og Webers forudså begge den udvikling sekulariseringsteorien beskriver (ibid: 3). Sekulariseringsteorien er forestillingen om at fremkomsten af et mere rationaliseret worldview og økonomisk vækst vil føre til en gradvis verdsliggørelse af samfundet og en adskillelse af kirke og stat (ibid: 2). Selvom Weber var af den opfattelse, at religion har en positiv påvirkning på velstand, så var han og Marx enig om, at religion ikke ville have en plads i det moderne samfund. Weber var overbevist om, at religiøse institutioner gradvist ville blive erstattet af verdslige institutioner (McCleary og Barro, 2006: 54) og Marx mente at socialismen skulle overtage religionens plads i samfundet.

Barro og McClearys arbejder videre med Webers idéen om, at man nødt til at kigge på hvordan økonomien kan blive påvirket af politiske, sociale og kulturelle kræfter, som fx religion, for at kunne forklare økonomisk succes. De nuancerer religiøsitet ved at kigge på flere dimensioner - de undersøger hvilken indflydelse tro og tilhørsforhold har på økonomiskvækst (McCleary og Barro, 2003: 1). Analysen fandt at religiøsitet i nogle tilfælde kan forøge økonomiskvækst, da den religiøse tro befordrer bestemte handlinger, der øger produktiviteten, men de fandt også, at religiøsitet i form af kirkegang reducerer vækst, da ressourcerne i stedet lægges der (ibid: 36).

3. Sammenspillet mellem religionssociologi og -psykologi

De nævnte teorier og studier lægger fokuset på de sociologiske dimensioner af forholdet mellem økonomisk velstand og religiøsitet. Det drejer sig om den politiske og samfundsmæssige organisering, socialklasser, ulighed, aftraditionalisering, institutioner osv. Der er dog i alle tilfælde antydningen af en religionspsykologiske dimension dvs. det psykologiske grundlag for religiøse tanker, følelser, motivationer og adfærd. Marx så religion som psykologisk drift i mennesket, mens Weber beskrev religiøse ideer og adfærd og sekulariseringsteorien beskriver et ændret worldview. Barro og McClearys undersøgelse fremhæver vigtigheden af den psykologiske dimension, på trods af de ikke direkte beskæftiger sig med det. Deres inddeling af religiøsitet minder om psykologen Gordon Allports to dimensioner, som hver især beskriver motivationer i mennesker – altså de drivkræfter der er forbundet med religiøs tro og praksis. Det kommer til udtryk i henholdsvis den indvendige og den ydre religion. Den ydre religion er motiveret af behovet for at indgå i et fælleskab og stå stærkere socialt og den indre er motiveret af behovet for sikkerhed, trøst, og beskyttelse (Hunt & King, 1971: 341). Allports teori er efterhånden forældet, men ideen om, at individet søger religion for at få opfyldt et behov, er stadig relevant.

4. Fattigdom som en krisesituation

Religion har en bevist positiv psykologisk effekt, når individer står i krisesituationer, som bl.a. fattigdom kan bringe med sig. I krisesituationer er mennesker i stand til at udvikle overlevelsestrategier, så de drager mest mulig nytte af de forhold de lever under og copes med den stress de bliver underlagt (Ejrnæs et al., 2013: 98).

4.1 Meaning Making – krisituationer på individuelt niveau

Traumatiske situationer kan forstærke behovet for at danne et globalt meningssystem – sådan et kan religiøse trossystemer tilbyde (Park, 2005: 299). De fleste mennesker lever i bevidstheden om, at de har kontrol over deres liv og verden generelt er god (ibid, 298). Men når hverdagsboblen bliver brudt af begivenheder med traumer, lidelse eller uretfærdighed, træder meningen i livet i baggrunden til fordel for at danne en global livsmening. Det får individet til at kæmpe for at forstå, hvorfor begivenhederne ramte lige netop hende eller ham og stiller spørgsmål til meningen med livet (ibid 299). Religion kan i en sådan situation være en af de mest succesfulde måde at få mening ud af krisen (ibid 304).

Cliffords Geertz religionsdefinition bygger netop på dette. Hans religionsdefinition beskriver bl.a. hvordan religion kommer med en ultimativ verdensforklaring, som giver en eksistentiel orden i kosmos og et formål. Det religiøse worldview er unikt i kraft af det tilbyder ufravigelige sandheder, hvilket kan være forklaringen på, hvorfor mennesker tyer til religion, når de skal forstå eksistentielle problemer (ibid 299). Da de religiøse meningssystemer er stabile, er folk tilbøjelige til at tilpasse deres opfattelse af komplicerede situationer til deres religiøse overbevisning gennem Meaning Making Coping, frem for at ændre den religiøse overbevisning (ibid 305). Individet kan eksempelvis cope med et dødsfald ved at give det mening gennem de religiøse systemer og derved håndtere traumet bedre over tid (ibid 309).

4.2 The Security Axiom – krisituationer på samfundsniveau

Mennesker der lider under fattigdom konfronteres oftere med traumatiske situationer som død og sygdom. Fattige samfund er ofte mindre sikre, fordi mennesker der bor her, har svære ved at få dækket deres basale behov og er dårligt stillet i forhold til uddannelse, indkomst og sundhedspleje (Norris & Inglehart, 2004: 4). Norris og Ingleharts teori the Security Axiom beskriver, at manglen på sikkerhed vil øge vigtigheden af religion. Usikkerheden ligger i følelsen af sårbarhed over for fysiske, samfundsmæssige og personlige trusler. Religionen kan i disse tilfælde erstatte usikkerheden med en eksistentiel sikkerhed, hvor i individer kan finde trøst i, at der en mening bag det hele - den forsikring giver næsten alle de store verdensreligioner (ibid: 19). Norris og Inglehart tager udgangspunkt i, at der hersker forskellige tendenser og levevilkår i rige og fattige

nationer rundt omkring i verden, hvilket viser sig i menneskers religiøsitet. Resultaterne af flere af Norris og Inglehart undersøgelser bekræfter med stor sandsynlighed, at mennesker bliver mindre religiøse i takt med at deres liv bliver mere sikkert.

5. Data, mål og analytisk strategi

Jeg vil udføre min kvantitative analyse på baggrund af en stor mængde data indsamlet af the World Values Survey (WVS) i perioden 2017-2020. Dataene er fra spørgeskemaundersøgelser af 124.854 respondenter i 77 forskellige lande¹. Stikprøverne er nationalt repræsentative med mindst 1000 voksne respondenter fra hvert land. Nogle af landene har ikke besvaret alle spørgsmålene og udgår derfor i nogle tilfælde af undersøgelsen. Analysen foretager jeg i det statistiske analyseprogram SPSS, som gør det muligt for mig reducerer komplekse fænomener til målbare enheder.

5.1 Den afhængige variable: *Religiøsitet*

Jeg vælger at undersøge religiøsitet som den afhængige variable, da jeg tager udgangspunkt i, at fattigdom er den påvirkende faktor.

Religiøsitet er et bredt fænomen, som dækker over religiøse værdier, tro og praksis, og det kan derfor være udfordrende at måle. Nogle undersøgelser fokuserer på specifikke dimension indenfor religiøsitet, men jeg er interesseret i at måle en religiøsitet, som dækker alle dimensionerne, da jeg antager, at jo flere dimensioner som respondenterne forholder sig til, jo bedre billede giver det af deres religiøsitet. Dimensioner bliver dækket i WVS spørgsmålene angivet i Tabel 1.

Tabel 1: *Religiøsitetsdimensioner*

	Spørgsmål	Kodning
Religiøse Værdier	Hvor vigtig er religion i dit liv?	1-4 ²
	Hvor vigtig er gud?	1-10 ³
Religiøs Tro⁴	Tror du på gud?	1-2
	Tror du på et liv efter døden?	1-2
	Tror du på helvede?	1-2
	Tror du på himlen?	1-2

¹ Se Bilag 1

² Meget vigtig, temmelig vigtig, ikke særlig vigtig, slet ikke vigtig

³ Skala 1 = slet ikke vigtig -10 = meget vigtig

⁴ Ja / nej

Religiøs praksis	Ud over fra bryllupper, begravelser og dåb hvor ofte deltager du i gudstjeneste?	1-7 ⁵
	Hvor ofte beder du uden for gudstjenester?	1-4 ⁶

For at kunne måle religiøsitet operationaliserede jeg spørgsmålene til en ordinalvariabel. I alle spørgsmålene går svarmulighederne fra stærk til svag religiøsitet på nær *hvor vigtig er gud*. Derfor startede jeg med at omkode variabelen så rækkefølgen på svarmulighederne gav udtryk for det samme, som de andre spørgsmål. Herefter samlede jeg spørgsmålene i en variabel (8-33) og delte den op i tre omtrent lige store niveauer af religiøsitet: *stærk* (8-16), *moderat* (17-24) og *svag eller ikke eksisterende* (25-33). Variablen kaldte jeg *Religiøsitet*.

5.2 Den uafhængig variable: *Samfundsøkonomi*

For at kunne opspore fattigdom vil jeg måle den økonomiske situation i alle landene – til det benytter jeg bruttonationalprodukt (BNP) per indbygger. BNP per indbygger betegner den samlede økonomiske værdi af alt, hvad der produceres i et land divideret med antal indbygger i landet. Jeg inddelte variabelen i 3 forskellige niveauer: 0-15.000\$ = *lav*, 15.001\$-35.000\$ = *middel* og >35.001\$ = *høj*. Verdensbanken har standardiseret økonomierne, så de alle er beregnet i dollars. Ordinalvariablen kaldte jeg *Samfundsøkonomi*.

Jeg vælger at måle fattigdom i BNP fordi, at målingen er et klart og universelt koncept, der kan bruges uanset landets udviklingsniveau. Det er derfor anvendeligt til at lave sammenligninger på tværs af lande. Desuden giver beregningen et enkelt og håndgribeligt tal, der er anvendelig i en statistisk analyse (Valentin & Hildegard 2015: 407). Jeg er dog bevidst om, at BNP pr. indbygger ikke altid giver et reelt billede af de økonomiske forhold i en befolkning, da rigdommen i nogle lande kan være skævt fordelt. Det vil jeg tage hensyn til ved at bruge gini-koefficienten. Gini-koefficienten beskriver hvor meget indkomstfordelingen mellem indbyggere inden for et givent lands økonomi afviger fra en fuldstændig lige fordeling. I beregningen måler 0 perfekt lighed, mens 100 indebærer perfekt ulighed. Tallene beregnet et sted mellem 2011 og 2019 (data.worldbank.org).

⁵ Mere end en gang om ugen, En gang om ugen, en gang om måned, Kun på specielle helligdage, En gang om året, Mindre ofte, aldrig/så godt som aldrig

⁶ En eller flere gange om dagen, En eller flere gange om ugen, En eller flere gange om året, Mindre ofte eller aldrig

5.3 Den anden uafhængig variable: *Individuelindkomst*

Jeg er også interesseret i at analysere en variabel, der siger noget om respondenternes individuelle økonomiske situation, da BNP per indbygger kun siger noget om gennemsnit i befolkningen. WVS har et spørgsmål, hvor respondenterne selv skulle vurdere deres indkomstniveau på indkomstskala fra 1-10, hvor 1 angiver den laveste indkomstgruppe og 10 den højeste indkomstgruppe. Placeringen skulle afspejle, hvor på skalaen deres husstand lå i forhold til det land de bor i. Jeg omkodede variabelen så 1-3 = *lav*, 4-7 = *moderat* og 8-10 = *høj*. Ordinalvariablen kaldte jeg *Individuelindkomst*.

5.4 Analytisk strategi

Jeg vil starte med at lave en frekvensanalyse af *Samfundsøkonomi*, for at sikre mig en jævn fordeling imellem de tre niveauer. Efterfølgende vil jeg gennemføre individuelle bi-variate analyser af hvert enkelt af de spørgsmål som indgår *Religiøsitet* og dets korrelation med *Samfundsøkonomi*, med henblik på at undersøge variation i den afhængige variabel og estimere usikkerhed i mine målinger. Korrelationsmålet Gamma beregnes til dette formål, for at måle styrken af sammenhængen. Gamma bruges, da der er tale om ordinalskalerede variable.

Jeg vil herefter lave trinvisse analyser fra samfundsniveau til individniveau. Jeg starter på samfundsniveau med at lave en krydstabulering af *Samfundsøkonomi* og *Religiøsitet*. Her vil jeg trække nogle specifikke lande ud af samplet for at demonstrere forholdet og tage højde for gini-koefficienten. Et punktdiagram og en tendenslinje vil gøre korrelationen mere visuel og overskuelig. På samme måde vil jeg på det individniveau lave en krydstabulering af *Individuelindkomst* og *Religiøsitet*.

Afslutningsvis vil jeg lave en række bi-variate analyser af bagvedliggende variable. Jeg starter med den religiøse tilknytnings effekt på *Religiøsitet*, da religiøsitet i de fleste tilfælde handler om at abonnere på et bestemt verdenssyn. Herefter undersøger jeg geografis effekt på *Religiøsitet*.

6. Resultater

Tabel 2 viser at respondenter fordeler sig nogenlunde jævnt mellem de tre niveauer *lav*, *middel* og *høj Samfundsøkonomi*. Dermed kan tendenser i analysen ikke forklares med en overvægt i et af niveauerne.

Tabel 2: Frekvensanalyse af Samfundsøkonomi

Samfundsøkonomi	Frekvens	Procent
Lav	42.625	34,1%
Middel	37.864	30,3%
Høj	44.365	35,5%
Total	124.854	100%

Tabel 3 viser Gammakoefficienterne fra krydstabuleringerne af spørgsmålene som indgår i *Religiøsitet* og *Samfundsøkonomi*. Analyserne viser, at der i alle tilfælde er en positiv korrelation. *Tror du på et liv efter døden?* og *hvor ofte deltager du i gudstjeneste?* har en middel sammenhæng og resten af variablene har en stærk sammenhæng. Det betyder, at der ikke er den store variation i den afhængige variabel, og at jeg med stor sandsynlighed kan antage, at der er en sammenhæng. Den anslåede signifikans bekræfter dette.

Tabel 3: Gammakorrelationer mellem religiøsitedimensioner og Samfundsøkonomi

Spørgsmål	Gammaværdi	Antal respondenter
Hvor vigtig er religion i dit liv?	0,571	123.532
Hvor vigtig er gud?	0,599	121.678
Tror du på gud?	0,670	117.787
Tror du på et liv efter døden?	0,339	111.648
Tror du på helvede?	0,569	112.614
Tror du på himlen?	0,557	112.780
Ud over bryllupper, begravelser og dåb hvor ofte deltager du i gudstjeneste?	0,337	123.602
Hvor ofte beder du uden for gudstjenester?	0,541	122.624

Bemærk: Alle korrelationer har en anslået signifikans på 0,000

6.1 Samfundsniveau

Tabel 4 viser krydstabuleringen af *Samfundsøkonomi* og *Religiøsitet*. Den giver overblik over hvor mange respondenter der indgår i variabelen *Religiøsitet*, og hvordan de fordeler sig på de tre niveauer. Et overtal af respondenterne er stærkt religiøse – 22,7 procentpoint flere end respondenter som er svagt eller ikke religiøse.

Respondenter i *Samfundsøkonomi lav* har tendens til at være stærkt religiøse. På det lave niveau sker et fald på 71,5 procentpoint fra *stærk* til *svag eller ikke religiøs*. Samme tendens er der på *middel Samfundsøkonomi* - faldet er dog ikke lige så markant. På *høj Samfundsøkonomi* vendes tendensen på hovedet, da der her sker en stigning i

respondenter fra *stærk* til *svag eller ikke religiøs*. Stigningen er stor, men ikke lige så stor som faldet på *lav*. Respondenterne er samtidig mere jævnt fordelt på *høj* sammenlignet med *lav*. Det betyder at en dårlig samfundsøkonomi har en større effekt på religiøsiteten end en god. Gammakorrelationen i Tabel 5 bekræfter at sammenhængen positiv og stærk.

Tabel 4: krydstabulering af Samfundsøkonomi og Religiøsitet

Samfundsøkonomi		Religiøsitet			
		Stærk	Moderat	Svag eller ikke religiøs	Total
Lav	Antal	28.184	6.320	2.045	36.549
	Procent	77,1%	17,3%	5,6%	100%
Middel	Antal	14.871	8.704	6.689	30.264
	Procent	49,1%	28,8%	22,1%	100%
Høj	Antal	7.727	9.724	18.702	36.153
	Procent	21,4%	26,9%	51,7%	100%
Total	Antal	50.782	24.748	27.436	102.966
	Procent	49,3%	24%	26,6%	100%

Tabel 5: Gammakorrelation mellem Religiøsitet og Samfundsøkonomi

Variabel	Samfundsøkonomi * religiøsitet
Gammaværdi	0,657

Bemærk: korrelationen har en anslået signifikans på 0,000

Tabel 6 og 7 viser en stikprøve på lande i henholdsvis *lav* og *høj Samfundsøkonomi*⁷.

Tabel 6 viser ti lande fra forskellige steder i verden med en BNP per indbygger på under 15.000\$, hvordan respondenterne placerer sig i forhold til *Religiøsitet*, og gini-koefficienten. Landene har en stor overvægt af stærkt religiøse respondenter, dog med undtagelse af Vietnam der skiller sig meget ud. Det land med flest stærkt religiøse respondenter er Etiopien og landet har også den laveste BNP per indbygger. Det mindst religiøse land er Albanien, der også har den højeste BNP per indbygger. På trods af det, er resultaterne i sig selv ikke tilstrækkelige til at kunne konstatere en sammenhæng. Gini-koefficienterne afslører, at Guatemala er det land med størst økonomiske ulighed – det betyder at mange indbyggerne er fattigere end hvad BNP'en umiddelbart afslører. Bangladesh og Albanien har de laveste Gini-koefficienter.

⁷ Se hele listen på bilag 2

Tabel 6: Lande i lav Samfundsøkonomi og Religiositetsniveauer

Land	BNP per indbygger	Stærk	Moderat	Svag eller ikke religiøs	Total	Gini-koefficienten
Etiopien	2.311,7\$	99,3%	0,7%	0,0%	100%	35.0
Pakistan	4.884,9\$	95,9%	4,1%	0,0%	100%	33.5
Bangladesh	4.950,7\$	98,0%	2,0%	0,0%	100%	32.4
Nigeria	5.348,3\$	96,5%	3,4%	0,1%	100%	35.1
Vietnam	8.374,4\$	15,3%	45,2%	39,5%	100%	35,7
Nicaragua	5631,2\$	69,4%	28,9%	1,7%	100%	46.2
Guatemala	8.995,5\$	72,3%	24,2%	3,5%	100%	48.3
Filippinerne	9.277,37\$	94,6%	5,3%	0,1%	100%	44.4
Indonesien	12.301,8\$	97,3%	2,6%	0,1%	100%	37.8
Albanien	14.495,1	52,4%	40,1%	7,5%	100%	33.2

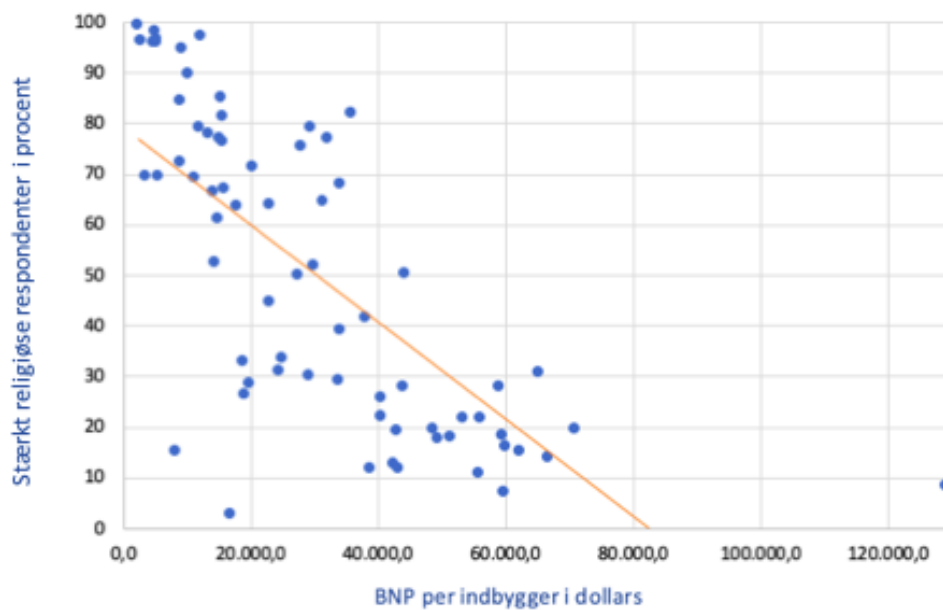
Tabel 7 viser ti lande med en BNP per indbygger på over 35.001. Landene har en overvægt af svagt eller ikke-religiøse respondenter på nær Puerto Rico, der skiller sig ud med en stor overvægt af stærkt religiøse respondenter. USA skiller sig også lidt ud fra de andre lande, da landets respondenter fordeler sig mere jævnt mellem de tre niveauer og har en lille overvægt af moderat religiøse. USA er en af de mest velhavende, men den høje gini-koefficient afslører at de 65.280,7\$ ikke fordeles ligeligt i befolkning.

Tabel 7: Lande i høj Samfundsøkonomi og Religiositetsniveauer

Land	BNP per indbygger	Stærk	Moderat	Svag eller ikke religiøs	Total	Gini-koefficienten
Puerto Rico	35.948,19\$	82%	14,3%	3,7%	100%	
Slovenien	40.314,2\$	22,1%	28,9%	49,0%	100%	24.2
Spanien	40.656,6\$	25,7%	27,2%	47,1%	100%	34.7
Japan	43.235,72\$	11,8%	36,9%	51,3%	100%	32.9
Australien	53.320,3\$	21,6%	21,1%	57,3%	100%	34.4
Danmark	59.830,2\$	7,1%	24,8%	68,1%	100%	28.7
Hong Kong	62.375,1\$	15,1%	31,1%	53,8%	100%	
USA	65.280,7\$	30,6%	35,3%	34,1%	100%	41.1
Norge	66.831,9\$	14,0%	22,8%	63,2%	100%	27.0
Schweiz	70.989,3\$	19,7%	31,8%	48,5%	100%	32.7

Gini-koefficienterne i Tabel 6 ligger i de fleste tilfælde lavere end i Tabel 7 – det betyder, at udover at landene er rigere, så er rigdommen også mere ligeligt fordelt over befolkningen. Selvom forskellen i Tabel 7 mellem *stærk* og *svag eller ikke religiøs* er stor, er den ikke lige så markant som forskellen i Tabel 6. Desuden ses en tendens til at landene i Tabel 7 ofte er fra Vesten og landene i Tabel 6 er fra Afrika, Asien og Latinamerika på nær Albanien. Der ses en korrelation i Tabel 6 og Tabel 7, når det to tabeller lægges sammen - jo højere BNP per indbygger er i et givent land jo lavere er procentdel af respondenter, som identificerer sig som stærkt religiøse. Korrelationen bliver demonstreret i Figur 1. Her ses de hvordan 71 lande placerer sig i forhold til BNP per indbygger og procentdel respondenter i *Stærk Religiøsitet*.

Figur 1: Punktdiagram over forholdet mellem Samfundsøkonomi og religiøsitetsniveau stærk

Tendenslinjen udtrykker som forventet, at der er en tendens til, at når BNP per indbygger (x) stiger i et givent land, så falder procentandelen af stærkt religiøse (y). Figuren viser, at der er spredning i landene. Spredningen betyder at BNP alene ikke kan bestemme respondenternes stærke religiøsitet. Determinationskoefficienten ligger på 0,51. Den udtrykker at uafhængige variabel kan forklare 51% af variationen i den afhængige variabel.

6.2 Individniveau

Krydstabulering i Tabel 8 viser sammenhængen mellem *Individuelindkomst* og *Religiøsitet*. Her er deltager 6.077 færre respondenter. Krydstabulering og Gammakorrelationen i Tabel 9 viser samme tendens som forrige analyser – sammenhængen er dog svagere.

Tabel 8: krydstabulering af *Individuelindkomst* og *Religiøsitet*

Individuelindkomst		Stærk	Moderat	Svag eller ikke religiøs	Total
Lav indkomst	Antal	15.365	6.105	6.954	28.424
	Procent	54,2%	21,5%	24,5%	100%
Middel indkomst	Antal	25.954	12.509	12.274	50.737
	Procent	51,2%	24,7%	24,2%	100%
Høj indkomst	Antal	6.913	9.744	57.25	17.728
	Procent	39,0%	25,7%	35,5%	100%
Total	Antal	48.232	23.163	25.494	96.889
	Procent	49,8%	23,9%	26,3%	100%

Tabel 9: Gammakorrelation mellem *Individuelindkomst* og *Religiøsitet*

Variable	Indkomstgrupper * religiøsitet
Gammaværdi	0,136

Bemærk: korrelationen har en anslået signifikans på 0,000

6.3 Bagvedliggende variable

Tabel 10 viser, at religiøse trosretninger har en betydning for *Religiøsitet*. Tabellen viser hvordan respondenterne fordeler sig mellem de forskellige større religiøse trosretninger. Islam og forskellige grene af kristendom er overrepræsenterede og mens buddhisme, hinduisme og jødedom kun er repræsenteret af få respondenter.

Respondenter det ikke tilhører et trossamfund har som forventet den højeste procentdel respondenter i *lav Religiøsitet*. Protestantisme og jødedom de trosretninger med flest svagt eller ikke religiøse. Islam og hinduisme er modsat de trosretninger med de mest religiøse.

Tabel 10: krydstabulering af religiøse trosretninger og religiøsitet

Religiøsitet

Religiøse trosretninger – store grupper		Stærk	Moderat	Svag eller ikke religiøs	Total
Tilhører ikke et trossamfund	Antal	2.610	5.328	18.564	26.502
	Procent	9,8%	20,1%	70,0%	100%
Romersk-katolsk	Antal	13.557	5.711	2.408	21.676
	Procent	62,5%	26,3%	11,1%	100%
Protestantisk	Antal	4.382	3.202	3.788	11.373
	Procent	38,5%	28,2%	33,3%	100%
Ortodokse (russisk / græsk / osv.)	Antal	7.187	3.851	954	11.992
	Procent	16,9%	77,1%	6,0%	100%
Jøde	Antal	53	48	41	143
	Procent	37,1%	33,6%	29,4%	100%
Muslim	Antal	17.050	3.421	427	20.898
	Procent	75,4%	20,2%	4,4%	100%
Hindu	Antal	327	60	21	408
	Procent	81,6%	14,7%	5,1%	100%
Buddhist	Antal	1.753	1.642	560	3.955
	Procent	44,3%	41,5%	14,2%	100%
Anden kristen (evangelisk / pinse / osv.)	Antal	2.349	500	225	3.074
	Procent	76,4%	16,3%	7,3%	100%
Andet	Antal	1.262	811	312	3074
	Procent	52,9%	34,0%	13,1%	100%
Total	Antal	50.531	24.574	27.301	123.876
	Procent	34,2%	30,2%	35,5%	100%

Tabel 11 viser at geografi også har betydning for *Religiøsitet*. Langt de fleste respondenterne der bor i Afrika, Mellemøsten, Sydasiens og Latinamerika og Caribien er stærkt religiøse, mens respondenter der bor i Nordamerika, Europa, Central- eller Østasien er væsentligt mindre religiøse.

Tabel 11: krydstabulering af Geografiske regioner og Religiøsitet

Geografiske regioner		Religiøsitet			
		Stærk	Moderat	Svag eller ingen religion	Total
Afrika syd for Sahara	Antal	3.539	93	4	3.636
	Procent	97,3%	2,6%	0,1%	100%
Sydasien	Antal	2.995	103	0	3.098
	Procent	96,7%	3,3%	0,0%	100%
Nordamerika	Antal	686	826	916	2.596
	Procent	28,3%	34,0%	37,7%	100%
Mellemøsten og Nordafrika	Antal	4139	767	90	4.996
	Procent	82,8%	15,4%	1,8%	100%
Latinamerika og Caribien	Antal	10.190	3.056	743	13.989
	Procent	72,8%	21,8%	5,3%	100%
Europa og Centralasien	Antal	20.522	15.383	18.296	54.201
	Procent	37,9%	28,4%	33,8%	100%
	Antal	8.711	4.520	7.387	20.618

Østasien og Stillehavsområdet	Procent	35,8%	26,1%	38,2%	100%
Total	Antal	50.782	24.748	27.436	102.966
	Procent	49,3%	24,0%	26,6%	100%

7. Diskussion

I det følgende vil jeg diskutere om teorien, jeg har inddraget i min redegørelse, kan give forklaringer på tendenserne i analysen.

7.1 Globale tendenser

På baggrund af teorien kan en sammenhæng forventes, når de to variable økonomi og religiøsitet holdes op mod hinanden. Der er dog en række problematikker forbundet med at bruge de ældre teorier som Marx' og Webers til at beskrive globale forhold, da de har en tendens til bruge vestlige tilstande og tendenser til at beskrive den verden vi lever i – det er også det udgangspunkt sekulariseringsteorien blevet kritiseret for at have. Marx og Weber lægger et stort fokus på henholdsvis Tyskland og USA hvilket ikke er hensigtsmæssigt, når sammenhængen mellem globale fænomener som religiøsitet og økonomi undersøges. Fokuset må ligge på hele verden, både de fattige og rige dele, hvis det skal være muligt at kunne tale om globale tendenser, som Norris og Inglehart også gør opmærksom på. Det bakkes op af mine resultater, som viser, at der er stor forskel på forskellige dele af verden, både når det kommer til den økonomiske situation og religiøsitet, og at Vesten og en vestlig religion som protestantismen opfører sig statistisk anderledes end det meste af verden. Analysen viser endvidere, at Weber beskrev et særtilfælde, da USA som et af de eneste lande i Vesten ikke har en overvægt af svagt eller ikke religiøse respondenter. Det siger noget om, at der har været en tendens til at ekskludere dele af verden i forskningen, men det er moderne studier som Norris og Inglehart er med til at gøre på med.

7.2 Global eller lokal variable?

At verdenslandene er forskellige, gør det udfordrende at operationalisere den økonomiske situation og religiøsitet til målbare variable, der kan sammenlignes på tværs af samfund. En af mine udfordringer har været at finde en variabel, der gjorde det muligt at afgøre, om respondenterne var fattige. Problemet med mine analyse af *Samfundsøkonomi og Religiøsitet* er, at den ikke siger noget om de enkelte

respondenterne, og det var det *Individuelindkomst* skulle bidrage med. Sammenhængen mellem *Individuelindkomst* og *Religiøsitet* var ikke lige så stærk som mellem *Samfundsøkonomi* og *Religiøsitet*, men det betyder nødvendigvis ikke, det ugyldiggør den konstaterede stærke sammenhæng. Der er forskellige problematikker forbundet med at bruge en variabel, der tager udgangspunkt i lokale forhold. Det er bl.a. svært at sammenligne forskellige samfund, da en høj indkomst i Bangladesh nødvendigvis ikke er en høj indkomst i Danmark. En anden problematik, som altid er til stede i arbejdet med spørgeskemaer, er at spørgsmålene kan fortolkes på forskellige måder. Respondent 1 vil måske fortolke 5 på skalaen som højere end respondent 2. Så i lyset af problematikkerne har en svag sammenhæng med en signifikans på 0,000 alligevel en betydning.

Min vurdering er, at indkomstskalaen er mest velegnet til at sige noget om respondenternes økonomiske situation på et lokalt plan, men BNP per indbygger er bedre i et globalt perspektiv. Ideelt set skulle jeg have haft adgang til respondenternes nøjagtige indkomster, for kunne konstatere en korrelation. Jeg mener dog alligevel godt, at BNP sammen med gini-koefficienten kan sige om respondenterne økonomiske situation, da samplet tilpas stort og repræsentativt, hvilket gør det muligt at generalisere fra sample til en population. Gini-koefficienten er særligt interessant at kigge på ved et land som Brasilien, der ligger i *mellem Samfundsøkonomi* med en BNP per indbygger på 15.258,9\$. Landet har en gini-koefficient på 53,9, og det afslører at en stor del af befolkningen i virkeligheden ligger i *lav Samfundsøkonomi*, men de velhavende trækker BNP'en op. Brasilien score desuden højt på *Religiøsitet*, hvilket muligvis kan forklares herved.

Problematikkerne, jeg har stået overfor, viser hvor udfordrende der er at måle fattigdom. BNP er ikke i sig selv et tilstrækkeligt mål for fattigdom, da individers økonomiske situation ikke kan beskrives ud fra denne enkelte dimension alene. Til videre arbejde skal der suppleres med andre måde at karakterisere fattigdom som: uddannelsesniveauer, urbanisering, forventet levealder osv.

7.3 Den psykologiske dimension

Tendens i min analyse kan givetvis forklares med en kombination af The Security Axiom og Meaning Making. På baggrund af teorierne kan der argumenteres for, at de respondenter der bor i samfund, som placerer sig i *lav Samfundsøkonomi*, og muligvis

også dem i *mellem Samfundsøkonomi* med en høj gini-koefficient, lever under mere usikre forhold, end dem der bor i samfund der placere sig i *høj Samfundsøkonomi*. Samfundsfattigdom kan sætte de enkelte respondenterne i situationer, hvor de skal reflektere over livet på en helt anden måde, end dem der bor i et velhavende samfund. Her kan religiøsitet hjælpe respondenterne med at cope med de krisesituationer de konfronteres med, fordi de bor i et usikkert land. Her har Marx måske fat i noget i forhold til at forstå at religion kan have en lindrende effekt i fattigdom. Omvendt kan tendens til at velhavende samfund med en lav gini-koefficient har mindre religiøse respondenter forklares med, at velhavende samfund er sikrere, og befolkningen derfor i mindre grad bliver konfronteret med kritisk og livsomvæltende situationer som forstærker behovet for at danne et globalt meningssystem. Dermed ser tendensen som sekulariseringsteorien beskriver ud til at kunne forklares psykologisk i Vesten, hvor der er færre krisesituationer og mere sikkerhed.

Jeg vil argumentere for, at psykologien er en vigtig faktor at overveje i arbejdet med religiøsitet, da religion som Geertz beskriver handler om følelser og motivation i mennesker. I dette tilfælde handler det om de følelser og motivationer som spiller ind i en krisesituation som fattigdom, der kan gøre mennesker religiøse. Teorier om almenmenneskelige psykologiske processer er desuden en god måde at forklare tendenser i den ellers brogede verdensbefolkning. Den psykologiske dimension kunne mangle i studier som bl.a. McCleary og Barros, da de på trods af de arbejder med en variabel som religiøs tro, ikke overvejer hvad der udløser behovet for religion.

7.4 Religiøse trosretninger og geografi

Analysen viste, at religiøse trosretninger og geografi også har en betydning for respondenteres religiøsitet. At Albanien er et af de mindst religiøse lande i *lav Samfundsøkonomi* kan forklares med sammensætningen af den højeste BNP per indbygger og laveste Gini-koefficient, men det kan også skyldes geografi. Albanien ligger i Europa, hvor der er en tendens til at landene ikke er nær så religiøse som i andre verdensdele. Det kan muligvis være det modsatte tilfælde for Puerto Rico, der selvom landet er rigt samtidig, har stort overtal af stærkt religiøse respondenter og ligger i Latinamerika, hvor respondenterne ofte er stærkt religiøse. Det kunne også skyldes en stor økonomisk ulighed i landet, men desværre havde Verdensbanken igen data på Puerto Ricos gini-koefficient.

Vietnam afviger også fra de andre lande. Vietnam er et af de fattigste lande i undersøgelsen, men samtidig er det et af dem med færrest stærkt religiøse respondenter. Det kan skyldes at asiatiske religioner som buddhisme og andre lokale religioner ofte ikke følger den konventionelle vestlige religionsforståelse. Den lille andel af hinduister i samplet, har dog ikke samme problematikker. Buddhismen har ikke den samme organisering som vestlige religioner og har ikke en himmel, et helvede eller en Gud i traditionel forstand som spørgsmålene i *Religiøsitet* ellers går på. Det kan forklare, hvorfor lande som Vietnam og Thailand ikke scorer høj på *Religiøsitet*, trods de har en lav BNP. Lande med asiatiske religioner er desværre underrepræsenteret i undersøgelsen, hvilket gør det svært at tale om generelle tendenser. I forhold til spørgsmålene, der er inkluderet i WVS-spørgeskema, så kommer vi tilbage til kritikken af vestlig forskning, da spørgeskemaet har karakter af at være præget af et vestligt syn på religion, hvilket er et problem, når deres mål er at undersøge hele verdens værdier.

7.5 Fremtidige undersøgelser

Krydstableringer af *Individuelindkomst* og *Religiøsitet* viste, at der var en sammenhæng mellem de to variable på tværs af landene, men inden for de enkelte lande så billedet anderledes ud. I mange landene var der absolut ingen sammenhæng, på trods af at der var respondenter på alle tre indkomstniveauer. Til fremtidige undersøgelser ville det være interessant at gå mere i dybden med, hvorfor dette er tilfældet. Norris & Inglehart har bl.a. en teori der hedder The Cultural Traditions Axiom, som går ud på at religiøse traditioner, kan have formet kulturen i hvert enkelt samfund på en varig måde, som måske kan forklare, hvorfor rigdom nødvendigvis ikke altid fører til svagere religiøsitet. Det havde desuden også været interessant at gå mere i dybden med hvilken betydning gini-koefficienten har for religiøsitet, fx om det at USA afviger fra tendensen, måske kan forklares med gini-koefficienten.

8. Konklusion

Jeg har empirisk udforsket den nutidige verdensbefolkningens økonomiske situation og religiøsitet. Mit arbejde har vist, at et vestligt verdenssyn længe har præget forskning inden for feltet, og det giver sig til udtryk i mange sociologiske teorier, hvilke derfor er gode som inspirationskilde men ikke altid kan forklare generelle globale forhold. Gennem en statistisk analyse fandt jeg, at der på globalt plan er en stor sandsynlighed for, at fattigdom hænger sammen med stærk religiøsitet og at størstedelen af

verdensbefolkningen religiøse. Psykologien er i denne forbindelse et godt supplement til sociologiske undersøgelser og et godt værktøj til at kaste lys på de unuancerede tal. Psykologien tilføjer mere kompleksitet og giver endvidere indblik i almenmenneskelige tilbøjeligheder, som dermed kan forklare tendenser i verdensbefolkningen.

9. Litteraturliste

Andersen, Heine

2020 Den store Danske, https://denstoredanske.lex.dk/Max_Weber_-_tysk_sociolog (set 02.12.2020)

Ejrnæs, Morten, Jørgen Elm Larsen og Maja Müller

2013 ”Fattigdom og overlevelsestrategier” *Dansk sociologi* nr. 1/24

F. Lang, Valentin og Lingnaum Hildegaard

2015 *Defining and Mesuring Poverty and Inequality post-2015*

Hartnack, Justus og Johannes Sløk

1964-71 ”De Store Tænkere: Karl Marx”, *Rosinante*

Hunt, Richard A. og Morton King

1971 “The intrinsic-extrinsic concept: A review and evaluation” *Journal for the Scientific Study of Religion* 10(4):339-356.

McCleary, Rachel M. og Robert J. Barro

2003 “Religion and Economic Growth”, Nber Working Paper Series, Cambridge *National Bureau of Economic Research*

2006 “Religion and Economy”, *Journal of Economic Perspectives* - Volume 20, Number 2, side 49–72

Norris, Pippa og Ronald Inglehart

2004 *Sacred and Secular - Religion and Politics Worldwide*, Cambridge, Cambridge University Press kap. 1, 2 og 3.

Pals, Daniel L.

2006 ”Nine Theories of Religion” third edition, *Oxford University Press*.

Park, C. L.

2005 Religion and meaning. Handbook of the psychology of religion and spirituality, 2, 357-379.

Weber, Max

1930 "The Protestant Sect and the Spirit of Capitalism": "Die protestantischen Sekten und der Geist des Kapitalismus", *Gesammelte aufst: itze zur Religionssoziologie* side 206-236

World Bank

2011&2019 The World Bank, Washington DC:

<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI> (set 16.12.2020)

World Values Survey Wave 7

2017-2020 Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al:

<https://www.worldvaluessurvey.org> (set 06.11.2020)

Bilag 1

1. Albanien	28. Hviderusland	53. Peru
2. Andorra	29. Indonesien	54. Polen
3. Argentina	30. Island	55. Puerto Rico
4. Armenien	31. Iran	56. Rumænien
5. Australien	32. Irak	57. Rusland
6. Azerbajjan	33. Italien	58. Schweiz
7. Bangladesh	34. Japan	59. Serbien
8. Bolivia	35. Jordan	60. Slovakiet
9. Bosnien-Herzegovina	36. Kasakhstan	61. Slovenien
10. Brasilien	37. Kina	62. Spanien
11. Bulgarien	38. Kirgisistan	63. Storbritannien
12. Chile	39. Kroatien	64. Sverige
13. Colombia	40. Libanon	65. Syd Korea
14. Cypern	41. Litauen	66. Tadjikistan
15. Danmark	42. Macao	67. Taiwan
16. Ecuador	43. Malaysia	68. Thailand
17. Egypten	44. Mexico	69. Tjekkiet
18. Estland	45. Montenegro	70. Tunesien
19. Etiopien	46. Myanmar	71. Tyrkiet
20. Filippinerne	45. Montenegro	72. Tyskland
21. Finland	46. Myanmar	73. Ungarn
22. Frankrig	47. New Zealand	74. USA
23. Georgien	48. Nicaragua	75. Vietnam
24. Grækenland	49. Nigeria	76. Zimbabwe
25. Guatemala	50. Nordmakedonien	77. Østrig
26. Holland	51. Norge	
27. Hong Kong	52. Pakistan	

Bilag 2

Land	BNP	Niveau 1 - stærk	Niveau 2 - Moderat	Niveau 3 - svag	Total	Gini-Koefficienten
Etiopien	2.311,7\$	99,3	0,7	0	100	35,0
Zimbabwe	2.953,5\$	96,1	3,6	0,3	100	44,3
Tajikistan	3.520\$	69,4	28,5	2,1	100	34,0
Pakistan	4.884,9\$	95,9	4,1	0	100	33,5
Bangladesh	4.950,7\$	98	2	0	100	32,4
Nigeria	5.348,3\$	96,5	3,4	0,1	100	35,1
Myanmar	5.355,3\$	95,9	4	0,1	100	30,7
Nicaragua	5.631,2\$	69,4	28,9	1,7	100	46,2
Vietnam	8.374,4\$	15,3	45,2	39,5	100	35,7
Guatemala	8.995,5\$	72,3	24,2	3,5	100	48,3
Bolivia	9.086,1\$	84,3	13,2	2,5	100	42,2
Filippinerne	9.277,4\$	94,6	5,3	0,1	100	44,4
Jordan	10.316,6\$	89,6	10,2	0,2	100	33,7
Tunesien	11.201,3\$	69,3	28,6	2,1	100	32,8
Ecuador	11.846,8\$	79,2	17,8	3	100	45,4
Indonesien	12.301,8\$	97,3	2,6	0,1	100	37,8
Peru	13.380,4\$	78	19,2	2,8	100	42,8
Armenien	14.219,6\$	66,3	27,9	5,8	100	34,4
Albanien	14.495,1\$	52,4	40,1	7,5	100	33,2
Aserbajdsjan	15.000,8\$	61,2	33,3	5,5	100	26,6
Brasilien	15.258,9\$	77	19,6	3,4	100	53,9
Libanon	15.327,3\$	85,2	13,7	1,1	100	31,8
Georgien	15.636,6\$	76,3	21,5	2,2	100	36,4
Colombia	15.643,7\$	81,5	13,9	4,6	100	50,4
Bosnien-Herzegovina	15.791,7\$	67,2	25,7	7,1	100	33,0
Kina	16.784,7\$	2,7	8,7	88,6	100	38,5
Nordmakedonien	17.814,9\$	63,6	25,3	11,1	100	34,2
Serbien	18.989,0\$	33	44,5	22,5	100	36,3
Thailand	19.228,3\$	26,3	57,9	15,8	100	36,4
Hviderusland	19.943,3\$	28,7	41,8	29,5	100	25,2
Mexico	20.410,7\$	71,3	23	5,7	100	45,4
Argentina	22.947,1\$	44,7	41,2	14,1	100	41,4
Montenegro	22.988,7\$	64	30,2	5,8	100	39
Bulgarien	24.561,2\$	31,1	35,3	33,6	100	40,4
Chile	25.155,0\$	33,5	42,2	24,3	100	44,4
Kasakhstan	27.443,6\$	49,9	42,2	7,9	100	27,5
Tyrkiet	27.875,2\$	75,6	22,8	1,6	100	41,9
Rusland	29.181,4\$	30,2	37,6	32,2	100	37,5

Malaysia	29.525,6\$	79,3	17	3,7	100	41
Kroatien	29.973,4\$	51,9	27,4	20,7	100	30,4
Grækenland	31.399,4\$	64,6	25,8	9,6	100	34,4
Rumænien	32.297,3\$	77,1	18,9	4	100	36
Ungarn	33.979,0\$	29,2	28,3	42,5	100	30,6
Slovakiet	34.178,0\$	39,1	25	35,9	100	25,2
Polen	34.217,7\$	67,9	21	11,1	100	29,7
Puerto Rico	35.948,2\$	82	14,3	3,7	100	
Litauen	38.214,2\$	41,6	35,6	22,8	100	37,3
Estland	38.811,1\$	11,7	20,7	67,6	100	30,4
Slovenien	40314,2\$	22,1	28,9	49	100	24,2
Spanien	40.656,6\$	25,7	27,2	47,1	100	34,7
Tjekkiet	42.575,6\$	12,7	15,6	71,7	100	24,9
Syd Korea	43.028,9\$	19,3	21,8	58,9	100	31,6
Japan	43.235,7\$	11,8	36,9	51,3	100	32,9
New Zealand	43.952,6\$	27,8	16	56,2	100	
Italien	44.196,7\$	50,2	26,8	23	100	35,9
Storbritannien	48.710,0\$	19,7	21,3	59	100	34,8
Frankrig	49.435,2\$	17,8	22,5	59,7	100	31,6
Finland	51.323,8\$	17,9	27,4	54,7	100	27,4
Australien	53.320,3\$	21,6	21,1	57,3	100	34,4
Sverige	55.814,5\$	11	19,6	69,4	100	28,7
Tyskland	56.052,4\$	21,6	25,7	52,7	100	31,9
Østrig	59.110,6\$	27,9	33	39,1	100	29,7
Holland	59.686,8\$	18,4	18,1	63,5	100	28,5
Danmark	59.830,2\$	7,1	24,8	68,1	100	28,7
Island	60.061,4\$	16,1	37,9	46	100	26,8
Hong Kong	62.375,1\$	15,1	31,1	53,8	100	
USA	65.280,7\$	30,6	35,3	34,1	100	41,1
Norge	66.831,9\$	14	22,8	63,2	100	27
Schweiz	70.989,3\$	19,7	31,8	48,5	100	32,7
Macao	129.103,0\$	8,3	29,8	61,9	100	